

УДК 378.147:165.194

Н. О. ПОБЕРЕЖНА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов Дніпропетровського регіонального інституту державного управління, м. Дніпропетровськ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються питання організаційно-педагогічного забезпечення дидактичного проектування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу, а також розвитку в професорсько-викладацького складу навичок і вмінь педагогічної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Ключові слова: *навчальний процес, інформаційна компетентність, інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Формування й розвиток інформаційно-освітнього середовища (ІОС) докорінно змінює погляд на позицію викладача в навчальному процесі, деякою мірою трансформуючи й критерії його професіоналізму. Згідно з програмою розвитку освіти в Україні на XXI ст. одним із стратегічних завдань вищої школи є досягнення якісно нового рівня мобільності та професійно-практичної підготовки фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Окреслена тематика є предметом наукових досліджень відомих українських учених: В. П. Андрущенко, І. А. Зязюна, В. Г. Кременя, В. І. Лугового, В. К. Майбо-

роди, С. Д. Максименка, Ю. І. Мальваного, М. І. Михальченка, О. Г. Мороз, О. С. Падалки, О. Я. Савченка та ін. Одним із визначальних напрямів розв'язання проблеми підвищення якості освіти є розвиток педагогічних систем, які здійснюють головний функціональний компонент освітньої системи, забезпечують досягнення на цій основі нового більш високого рівня навчально-виховного процесу. Крім компетентності у своїй предметній галузі, для сучасного викладача вищого навчального закладу все більшого значення набувають такі його особистісні параметри, як інтелектуальна мобільність, комунікабельність, позитивне сприйняття нового, готовність до професійного й особистого зростання. Педагог як суб'єкт міжкультурної взаємодії займає ключову позицію, від якої залежить реалізація загальноєвропейської освітньої політики. Вхідження в Болонський процес потребує радикальної модернізації змісту педагогічної освіти. Її лейтмотивом повинна стати ліквідація застарілих міфів, своєрідної ідеологізації освіти, притаманної тоталітарному суспільству, наближення до реального історичного процесу, сучасних соціокультурних реалій та прогнозованого майбутнього [1, с. 7].

Мета статті – дослідження шляхів організації педагогічної діяльності відповідно до сучасних вимог здійснення освітнього процесу з використанням нових інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах інформатизації освіти виникає проблема створення єдиної програми підготовки викладачів до основ інформаційно-комунікаційних технологій, формування чітких критеріїв оцінювання рівня володіння інформаційними технологіями. Адже розвиток у професорсько-викладацького складу навичок педагогічної діяльності в умовах ІОС сприяє комплексному розв'язанню завдань дидактичного проектування ІОС та організації навчального процесу на його основі.

Освітня практика породжує розмаїття методів, методик, технологій навчання. Проте, як зауважує Р. Гуревич, методологічно не правильно та практично неможливо взяти їх усіх на озброєння. І нині зберігає актуальність висловлена К. Ушинським думка про те, що передавати готові поради, незалежні від конкретних умов навчання та виховання, неможливо, що передається ідея, виведена з досвіду, а не самий досвід. Надійну основу для творчого відтворення передового досвіду, пошуку, знаходження та прийняття інноваційних розв'язків створює інформаційна компетентність вчителя [3, с. 365].

Інформаційний компонент у професійній діяльності викладача для виконання будь-якого педагогічного завдання являє собою сукупність настанов, цінностей, знань, умінь, керуючись якими, він визначає мету своєї роботи, здійснює діагностику рівня та стану об'єкта, який проектується; відбирає зміст і педагогічні технології, адекватні результату; оцінює якість результату [4, с. 18].

У науковій літературі поняття інформаційної компетентності має різноманітне трактування. Узагальнюючи їх, під інформаційною компетентністю будемо розуміти здатність педагога використовувати інформаційні і комунікаційні технології для здійснення інформаційної діяльності (пошуку інформації, її визначення і організації, управління і аналізу, а також її створення і розповсюдження) у своїй професійній діяльності.

Вивчення досвіду вищих навчальних закладів свідчить, що розроблення навчальних планів і програм для організації адекватного навчального процесу здійснюється донині самими освітніми закладами з урахуванням специфіки рольових функцій учасників проекту. У першу чергу – це педагоги – розробники навчального контенту, змістового наповнення ІОС вищого навчального закладу: текстових матеріалів, електронних підручників і посібників, інформаційно-довідкової бази, відео- і слайд-лекцій, контрольних-вимірювальних матеріалів. У цьому плані вимоги до викладача як традиційні, так і специфічні, що є характерними для здійснення педагогічної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. До традиційних вимог відносимо:

предметні (професійні знання з предметної галузі, в якій здійснюється викладацька діяльність);

дидактичні (конкретні вміння дібрати й підготувати навчальний матеріал, уміння доступно, чітко, переконливо й послідовно викладати навчальний матеріал, стимулювати пізнавальні і духовні потреби студентів);

науково-пізнавальні (здатність засвоєння наукових знань у предметній галузі викладання);

дослідницькі (уміння пізнавати й об'єктивно оцінювати педагогічні ситуації та процеси);

комунікативні (уміння встановлювати педагогічно доцільні стосунки зі студентами);

перцептивні (уміння об'єктивно оцінювати емоційні стани студентів, ураховувати особливості їх психіки);

сугестивні (уміння здійснювати емоційно-вольовий вплив на студентів) [6, с. 232].

Проте на сучасних засадах інформатизації освіти додатковою вимогою є умова володіння інформаційними і телекомунікаційними технологіями і технічними засобами, необхідними для роботи в інформаційно-освітньому середовищі. У зв'язку з цим необхідно переглянути навчальні плани й програми навчальних закладів і факультетів, які готують викладачів, а також центрів перепідготовки й підвищення кваліфікації в бік більш професійної спрямованості на проблеми впровадження нових інформаційних технологій навчання, освоєння технологій дистанційного навчання, розвитку інформаційно-освітнього середовища і формувати їх на діяльній основі.

Європейські теоретики і практики вносять різні пропозиції щодо реорганізації педагогічної освіти, зокрема: створювати в педагогічному ВНЗ педагогічні команди, які братимуть участь у розробленні міжнародних проектів; до змісту навчальних програм включати обов'язковий методологічний курс порівняльної педагогіки тощо. Наголошується, що новаторська практика в педагогічних навчальних закладах має впроваджуватися значно раніше, ніж традиційна, і тоді інновації стануть близькими для майбутніх учителів.

Отже, оптимізація підготовки викладачів та інших спеціалістів до діяльності з проектування навчального процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища може бути досягнута шляхом виокремлення системи завдань, які будуть вирішені ними в практичній діяльності з навчання студентів та переведення їх у знання й уміння, котрими кожний проєктант повинен оволодіти професійно.

У сьогоденні не менш важливо посилити значення освіти для викладачів, які підвищують свій професійно-кваліфікаційний рівень, що повинен розглядатися як безперервний процес розвитку, що формує здібності адаптації педагога до постійних інформаційних змін, методики їх передачі. Підвищення кваліфікаційного рівня викладачів передбачає: чергування тривалих і короткочасних семінарів, круглих столів, нарад, які б сприяли генезі взаємостосунків; забезпечення системи оцінювання й офіційного стажування учителів; розвиток міждисциплінарного підходу в інтеграції багатьох галузей наукових знань тощо.

На підставі узагальнення існуючих програм щодо набуття навичок здійснення педагогічної діяльності в умовах ІОС нами розроблено навчальний план курсу підвищення кваліфікації професорсько-викладацького

складу у галузі сучасних форм здійснення освітнього процесу з використанням нових інформаційних технологій навчання (див. таблицю). Метою курсу є вдосконалення педагогічної майстерності викладачів за рахунок розвитку в них інформаційно-технологічної компетенції на базі застосування в навчальному процесі інноваційних інформаційних технологій.

**Організація діяльності викладачів в умовах
інформаційно-освітнього середовища**

№ з/п	Назва модуля, теми	Кількість годин			
		усього	лекції	практ. заняття	самост. робота
1	2	3	4	5	6
	Модуль 1. Інформаційно-освітнє середовище в системі освіти України				
1	Концепція ІОС ВНЗ: мета, завдання й напрямки реалізації	4	2	-	2
2	Принципи організації навчального процесу з використанням ІОС. Психологічні аспекти навчання в інформаційно-освітньому середовищі	4	2	-	2
3	Можливості сучасних інформаційних технологій для здійснення навчального процесу. Платформи WEB 2.0	6	4	-	2
4	Сучасні платформи для навчання: LMS (Learning Management Systems) – огляд, можливості, концепція, ресурси	6	2	-	4
	Модуль 2. Інформаційні технології і процес навчання				
1	Основні форми представлення інформації в сучасних інформаційних системах (текстові дані, дані у вигляді структурованих таблиць, графічні дані, аудіо-відео файли, файли-контейнери та презентації). Засоби конвертації та перетворення форматів	10	2	4	4
2	Представлення інформації у мережі Internet. Засоби ефективного пошуку інформації різного типу. Побудова складних запитів пошуку у WEB-пошукових системах	10	2	4	4

1	2	3	4	5	6
3	Сучасні електронні навчальні засоби (за принципом доступу on-Line/off-Line): їх види, принципи вивчення, основи створення, переваги та недоліки	6	2	2	2
4	Система дистанційного навчання (LMS) Moodle. Принцип функціонування, структура курсів та їх елементи, ведення статистики. Засоби тестування та комунікацій	10	2	4	4
5	Використання LMS задля підтримки аудиторних занять. Принципи побудови навчального курсу в Moodle	4	-	2	2
6	Телекомунікаційне забезпечення навчального процесу в НІОС	6	-	2	4
7	Мультимедійні засоби навчання. Технологія створення ЕНМКД	6	-	4	2
Усього		72	18	22	32

Слухачам пропонується комплекс компетенцій у складі професійної інформаційної компетенції викладача вишу:

освоєння моделей, можливостей і параметрів процесу навчання на основі ІКТ;

оволодіння навичками автоматизації обробки навчальної інформації і її стандартизації, розвиток творчих навичок представлення навчального матеріалу й розробки навчальних курсів на основі ІКТ;

ознайомлення із сучасними методами використання засобів ІКТ під час проведення аудиторних занять, розробки дослідницьких проєктів, організації різних видів навчальної й виховної діяльності;

ознайомлення з можливостями практичної реалізації навчання, орієнтованого на розвиток особистості того, хто навчається в умовах технологій мультимедіа (у перспективі “Віртуальна реальність”), систем штучного інтелекту, інформаційних систем, що функціонують на базі ІКТ.

Висновок. Умовами, які забезпечують ефективність запропоновано-го в дослідженні шляху, є обов’язкова градація управлінського, викладацького й допоміжного персоналу вищого навчального закладу для забезпечення системи перепідготовки й підвищення кваліфікації, залучення до змісту підвищення кваліфікації теоретичних і прикладних проблем

розроблення ІОС, організація проведення систематичних семінарів із використання окремих компонентів ІОС в освітньому процесі, проведення практичних занять із викладацьким складом з використання дидактичних засобів при навчанні студентів.

Перспективи подальших досліджень. Уважного розгляду потребує питання розроблення критеріїв сформованості інформаційної компетентності професорсько-викладацького складу вишу.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти в країні в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 6–10.

2. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков, Ю. О. Жук // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : [збірник наукових праць]. – 2003. – № 1 (5). – С. 64–76.

3. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – К. : Освіта України, 2006. – 390 с.

4. Зайцева О. Б. Информационная компетентность учителя образовательной области “Технология” / О. Б. Зайцева // Педагогика. – 2004. – № 7. – С. 17–23.

5. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.

6. Основы открытого образования / А. А. Андреев, С. Л. Каплан, Г. А. Краснова та ін. / отв. ред. В. И. Солдаткин. – Т. 1. : РГИОО. – М. : НИИЦ РАО, 2002. – 676 с.

Рецензент – кандидат педагогічних наук Волкова Н. В.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2013.

Побережная Н. А. Организация педагогической деятельности в соответствии с современными требованиями к осуществлению образовательного процесса с использованием новых информационных технологий

В статье рассматриваются вопросы организационно-педагогического обеспечения дидактического проектирования информационно-образовательной среды высшего учебного заведения, а также развития у профессорско-преподавательского состава навыков и умений педагогической деятельности в условиях информационно-образовательной среды.

Ключевые слова: *процесс обучения, информационная компетентность, информационно-образовательная среда высшего учебного заведения.*

Poberezhna N. O. Organization of pedagogical activity in accordance with the current requirements to the educational process applying information technologies

The article deals with the problems of organizational and pedagogical maintenance of didactic projecting of information and educational environment within the higher educational establishment; and the development of pedagogical skills and abilities of scientific and educational staff in the conditions of information and educational environment.

Keywords: *educational process, information competence, information and educational environment of higher educational establishment.*